

HALSUA Honkakankaan ja Kanniston tuulivoimahankkeen uuden 400 kV voimajohtolinjan arkeologinen inventointi 2022

**Hannu Poutiainen
Timo Jussila**

Tilaaaja: AFRY

Sisältö

Perustiedot	2
Yleiskartta	3
Inventointi	4
Muinaisjäännökset	5
1 Halsua Hautaneva	5
2 Halsua Kalettomanharju	6
3 Halsua Kalettomanjärvi	6
4 Halsua Katajajärvi	7
Lähteet	8

Kansikuva: Tervahauta, raportin kohde nro 3.

Perustiedot

Alue: Honkakankaan ja Kanniston tuulivoimahankkeen vaihtoehtoiset voimajohtoreitit VE 1-3, Halsuan Itäreunamilla. Maastotutkimus 70 m etäisyydelle linjan sivuille ja arkis-
totutkimus 200 m etäisyydelle.

Tarkoitus: Selvittää voimajohtoreittien muinaisjäännökset ja muut arkeologiset suojelukohteet.

Maastotyö: 12.9.2022

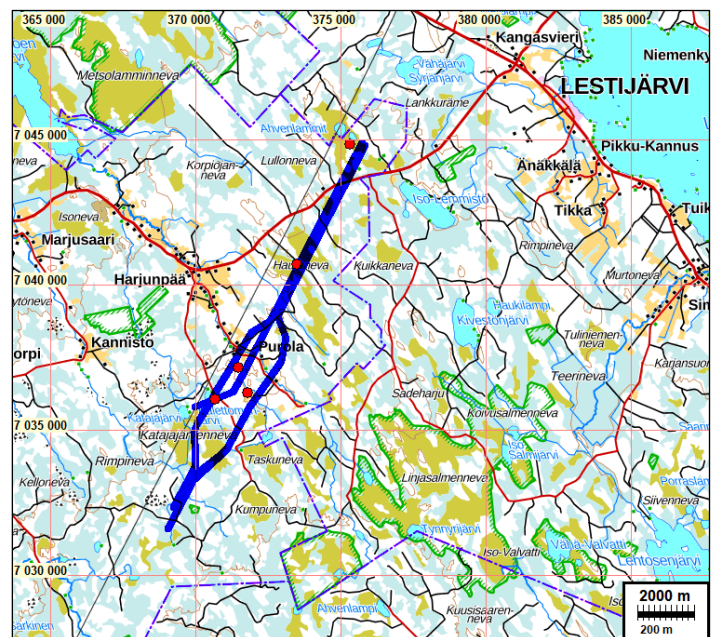
Tilaaja: AFRY Finland Oy

Tekijät: Hannu Poutiainen apunaan Ville Hemminki, valmistelu ja raportti Timo Jussila ja Taika-Tuuli Kaivo.

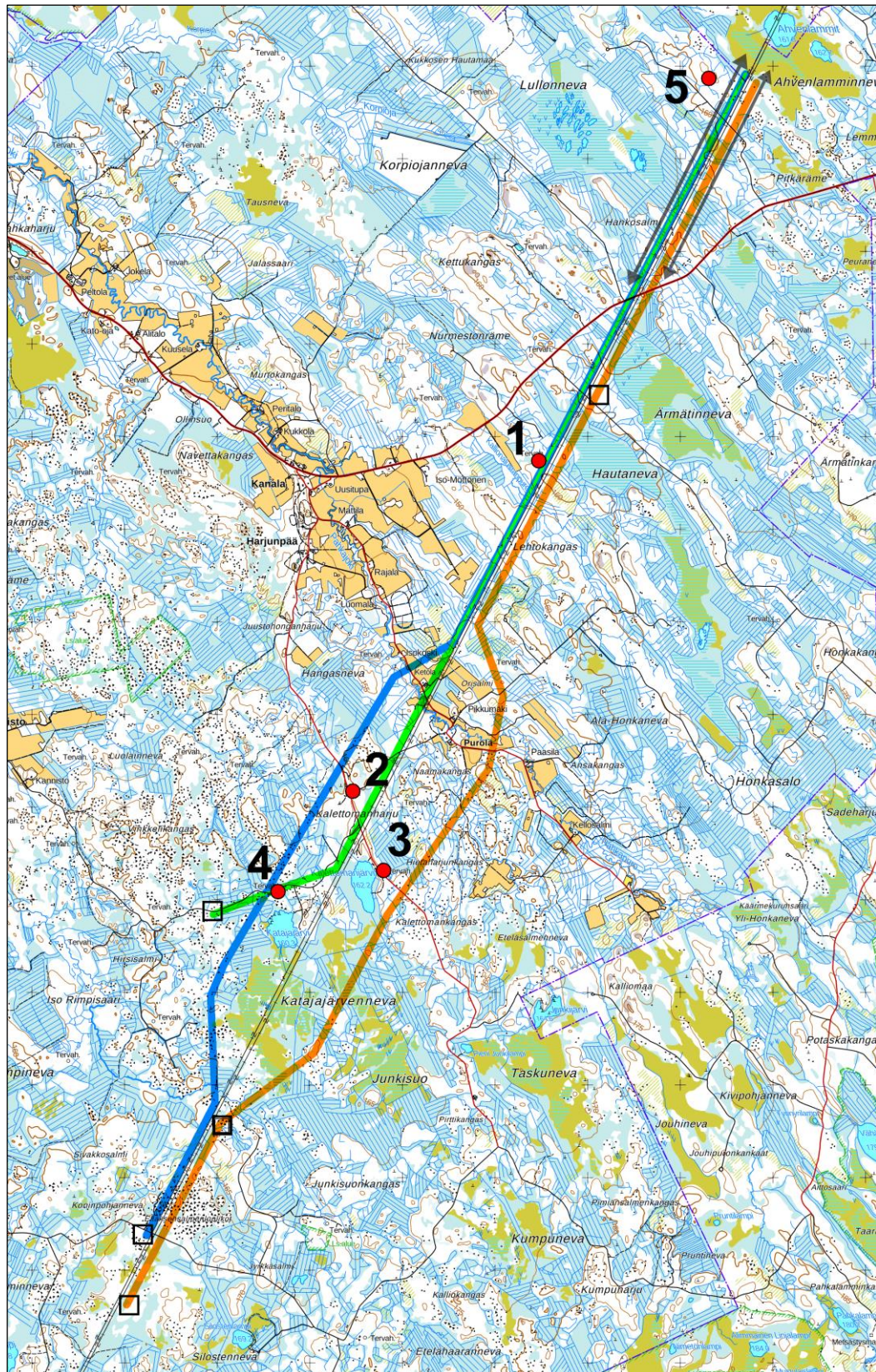
Tulokset N. 200 m etäisyyden sisältä linjoista tunnettiin ennestään neljä suojeltavaa kiinteää muinaisjäännöstä, tervahautaa. Haudat tarkastettiin maastossa ja niiden todettiin olevan Muinaisjäännösrekisterin kuvauksia vastaavassa kunnossa, mutta niihin liittyviä tervapirttejä ei havaittu. Uusia muinaisjäännöksiä ei havaittu. Lähin tervahauta sijaitsee n. 8 m etäisyydellä linjasta VE 1 (4 Halsua Katajajärvi 1000025428), toiseksi lähin n. 40 m etäisyydellä linjoista VE 1 ja VE 2 (Halsua Hautaneva 1000025431). Kaksi muuta kohdetta sijaitsee yli 200 m etäisyydellä linjavaihtoehtoista (2 Halsua Kalettomanharju 1000025430, n. 210 m ja 3 Halsua Kalettomanjärvi 1000025429, n. 280 m). Hankkeella saattaa siten olla vaikutusta tervahautakohteisiin 1 ja 4.

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta kesäkuussa 2022, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 09/2022. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia ja tallessa Mikrolitti Oy:n palvelimella ja sen varmuuskopioilla.

Tutkitut linjat sinisellä ja raportissa mainitut kohteet punasin palloin.

Yleiskartta

Johtolinjat VE 1 vihreällä, VE 2 sinisellä ja VE3 oranssilla, sähköasemat mustina neliöinä. Vaihtoehtoiset sähköasemapaikat sijoittuvat linjan pohjoisosaan, niiden sijaintia suhteessa linjaan on kuvattu läpikuultavien nuoliviivoin. Raportissa kuvatut muinaisjäänökset (tervahautoja) on merkitty punaisilla palloilla ja raportin kohdenumerolla. Kohde nro 5:n kuvaus (tervahauta) on erillisessä sähköasema-alueiden inventointiraportissa. Se sijaitsee yli 200 m etäisyydellä linjoista.

Inventointi

OX2 suunnittelee Honkakankaan ja Kanniston tuulivoimahankkeeseen liittyen 400 kV voimajohdon rakentamista Halsuan itäosaan. Hankkeen YVA-konsultti Afry Finland Oy tilasi suunniteltujen uusien, vaihtoehtoisten voimajohtolinjareittien muinaisjäännösselvityksen eli arkeologisen inventoinnin. Inventoinnin maastotyön tekivät Hannu Poutiainen apunaan Ville Hemminki yhden pitkän työpäivän aikana 12.9.2022.

Vaihtoehtoisia reittejä on kolme. Ne ovat pituudeltaan n. 14–15 km ja kulkevat osin aivan vierekkäin sekä osin nykyisen voimajohtolinjan kupeessa. Reittien varrella on viisi sähköasemapaikkaa. Maastossa linjoja havainnoitiin n. 70 m etäisyydelle niistä eli tutkittiin n. 140 m leveä käytävä. Arkistotutkimus ulottui n. 200 m etäisyydelle linjoista ja ennestään tunnetut kohteet tuon etäisyyden sisällä tarkastettiin, mutta uusia ei etsitty kuin em. 70 m etäisyydeltä.

Nykyisen Lestijärvi-Alajärvi voimajohdon linjausta on inventoitu v. 2014 (Rostedt & al.) jolloin mm. tässä raportissa mainitut ennestään tunnetut tervahaudat on havaittu ja muinaisjäännösrekisteriin merkitty. Linjojen pohjoispään alueella on inventoitu muinaisjäännöksiä v. 2018 osana laajempaa tuulipuiston hankealuetta (Schulz & Itäpalo).

Inventoidut voimajohtoreitit sijoittuvat 150–165 m korkeustasoille, pääosin 157–162 m tasoille. Muinainen Itämeri on ulottunut alueelle sen Ancylysjärvivaiheen keskivaiheilla. Vedentaso on ollut alueella n. 170 m tasolla 8200 eaa. ja se on laskenut 150 m tasolle noin 7700 eaa. mennessä. Tuona aikana on Suomessa ollut jo asutusta, joskin vielä hyvin harvaa. Periaatteessa linjojen alueella voisi niiden korkeussijainnin perusteella sijaita varhaismesoliittisia asuinpaikkoja. Alue on pienipiirteistä ja maaperältään kivikkoista, paikoin hyvin kivikkoista ja louhikkoista hiekkamoreenia. Lajittuneita maita, kuten harjuja ja muinaisia rantakerrostumia ei linjoilla nyt havaittu. Linjojen maastojen topografia ja pintamaaperä ovat pääsääntöisesti sellaisia, että linjojen alueelta tuskin on löydettävissä kivikautta. Hyviä, kivettömiä, kivikautiselle asuinpaikalle soveltuvia maastonkoh-
tia linjoilla ei havaittu. Niiden etsiminen ja havaitseminen on varsin sattumanvaraista tämän alueen tyypillisissä pienipiirteisissä ja kivikkoisissa maastoissa.

Alueelta tunnetaan ennestään useita tervahautoja. Neljä niistä on n. 200 m etäisyyden sisällä suunnitelluista voimajohtolinjoista. Linjoilla ei aiempien inventointien mukaan ole sijainnut 1800 lukua vanhempaa, vanhoilta kartoilta paikannettavissa olevaa asutusta eikä linjoille satu vanhojen merkittävien rajojen kulmapisteitä.

Inventoinnin valmisteluvaiheessa tutustuttiin aiempiin inventointeihin. Linjojen alueet käytiin läpi tutkimalla Museoverkon karttapalvelussa olevaa, Maanmittauslaitoksen laserkeilausaineistosta laadittua pistepilvirinnevarjostetta. Siitä pyrittiin paikantamaan arkeologisesti mahdollisesti kiinnostavia maarakenteita ja pinnanmuotoja (kuten tervahautoja ja muinaisrantamuodostumia). Siitä havaittiin yksi hankkeen sähköasemien alueella sijaitseva tervahauta. Lisäksi erinäisiä muita kuoppia ja haudan tapaisia maastossa vilkaistiin, joskin hyvin kriittisesti sellaiset maastot valiten. Inventoinnin maastotyötä ohjasivat pitkälti nämä rinnevarjostehavainnot, joskin maanalaista (ja laserkeilausaineistossa huonosti näkyvää) esihistoriaa etsittiin siinä sivussa pontevasti. Kuten esitöiden perusteella oletettiin, kivikauden kannalta alue osoittautui kuitenkin maastossa toivotto-
maksiksi.

Mainittakoon, että vaihtoehtoisten linjojen väliselle alueelle, Naamakankaalle, nyt tutkituista linjoista hieman yli 200 metrin etäisyydelle on maastokartalle merkitty tervahauta (N 7037122 E 372048) ja rinnevarjosteessakin on mahdollista nähdä siinä kohdin tervahaudan tapaista pinnanmuotoa. Paikalla käytiin ja todettiin että ei siinä eikä lähistöllä ole tervahautaa vaan lohkareikkoa.

Käytetty algoritmi on siinä luonut laserkeilauksen pistepilvestä aivan tervahaudalta vaikuttavan esityksen pinnanmuodosta.

Lopputuloksena on, että voimajohtoreittien liepeillä on neljä suojeltavaa, kiinteiksi muinaisjään-
nöksiksi (sm) luokiteltua tervahautaa, joista lähin sijaitsee n. 8 m etäisyydellä linjasta VE 1 (rapor-
tin kohde [4 Halsua Katajajärvi](#) 1000025428) ja toiseksi lähin n. 40 m etäisyydellä linjoista VE 1 ja
VE 2 (kohde [1 Halsua Hautaneva](#) 1000025431). Kaksi muuta kohdetta sijaitsee yli 200 m etäisyy-
dellä linjavaihtoehdoista (kohteet [2 Halsua Kalettomanharju](#) 1000025430, n. 210 m ja [3 Halsua](#)
[Kalettomanjärvi](#) 1000025429, n. 280 m). Voidaan todeta, että hankkeella saattaa olla vaikutusta
kahteen muinaisjäännöksen, tervahautakohteisiin 1 ja 4.

8.12.2022

Hannu Poutiainen
Timo Jussila

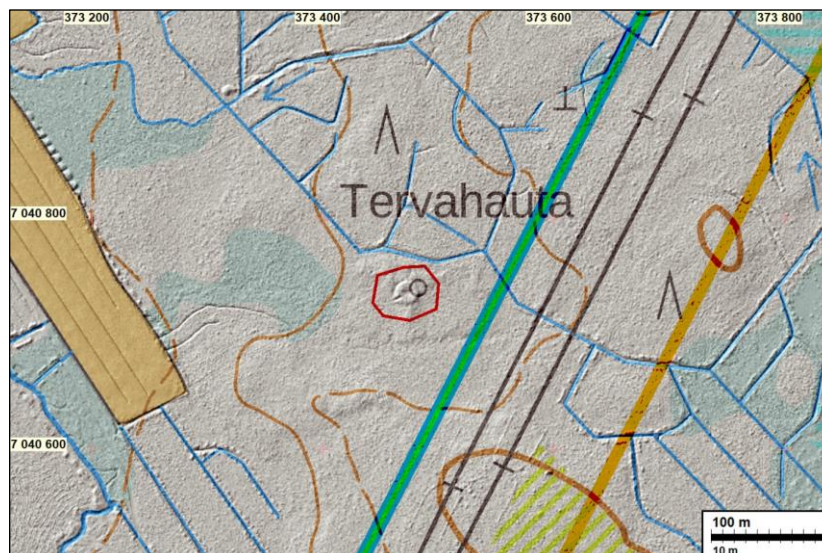
Muinaisjäännökset

1 Halsua Hautaneva

Mjtunnus: 1000025431
Status: kiinteä muinaisjäänös
Ajoitus: historiallinen
Laji: työ- ja valmistuspaikat tervahaudat
Koordin; N 7040742 E 373486 Z 166
Tutkijat: Rostedt, & al. inventointi 2014, Skantsi tarkastus 2020, Poutiainen & Hemminki in-
ventointi 2022

Kuvaus: *Muinaisjäänösrekisteri:* Tervahauta sijaitsee Hautanevan länsipuolella metsäauto-
tien eteläpuolella sijaitsevan metsäaukion eteläpuolisessa mäntyvesaikossa. Sen lä-
pimitta valli mukaan lukien on 22 m, kuopan halkaisija 18 m ja syvyys yli 1,5 m.
Tervahauta on lähes 2 metriä ympäristöään korkeammalla. Haudan päällä kasvaa
lehtisekametsää.

Poutiainen & Hemminki 2022: Tervahauta ja paikka ovat edelleen 2014 inventoinnin
kuvauksen mukaisia. Tervapirttiä etsittiin lähistöltä, mutta sellaista ei havaittu. Hauta
pusikkoinen.

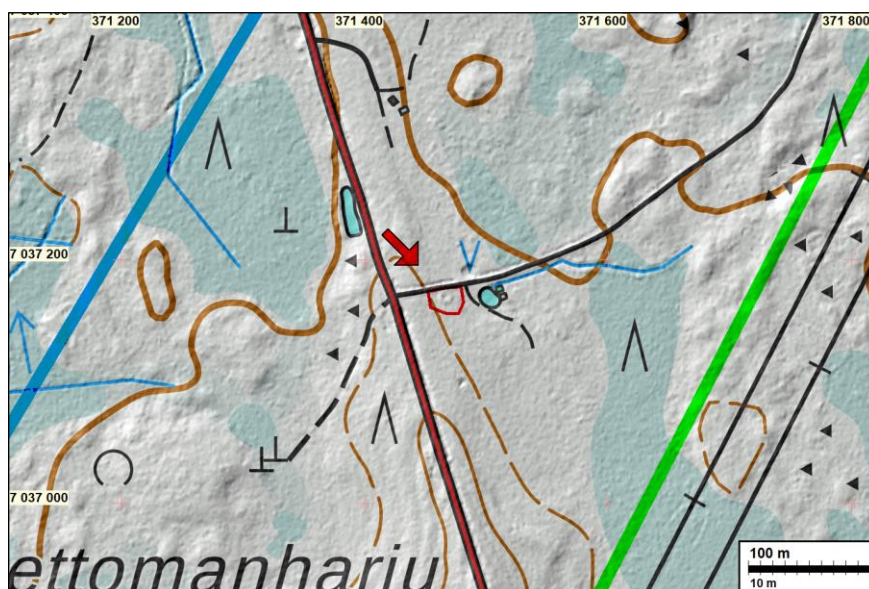
Muinaisjäänösalue rajattuna punaisella. Johtolinjat VE 1 vihreällä, VE 2 sinisellä ja VE3 oranssilla.

2 Halsua Kalettomanharju

Mjtunnus: 1000025430
 Status: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: työ- ja valmistuspaikat tervahaudat
 Koordinatit: N 7037164 E 371465 Z 165
 Tutkijat: Rostedt, & al. inventointi 2014, Poutiainen & Hemminki inventointi 2022

Kuvaus: *Muinaisjäännösrekisteri:* Tervahauta sijaitsee Kalettomanharjun koillispuolella, pienen metsäautotien eteläpuolella kuivalla mäntykankaalla. Tervahaudan läpimitta valli mukaan lukien on 11 m, kuopan halkaisija 8 m ja syvyys alle metrin. Haudan vallit ovat lähes metrin verran ympäröivää maastoa korkeammalla. Haudan päällä kasvaa nuorehkoa mäntymetsää.

Poutiainen & Hemminki 2022: Tervahauta ja paikka ovat edelleen 2014 inventoinnin kuvauksen mukaisia. Tervapirttiä etsittiin lähistöltä, mutta sellaista ei havaittu. Hauta pusikkoinen.

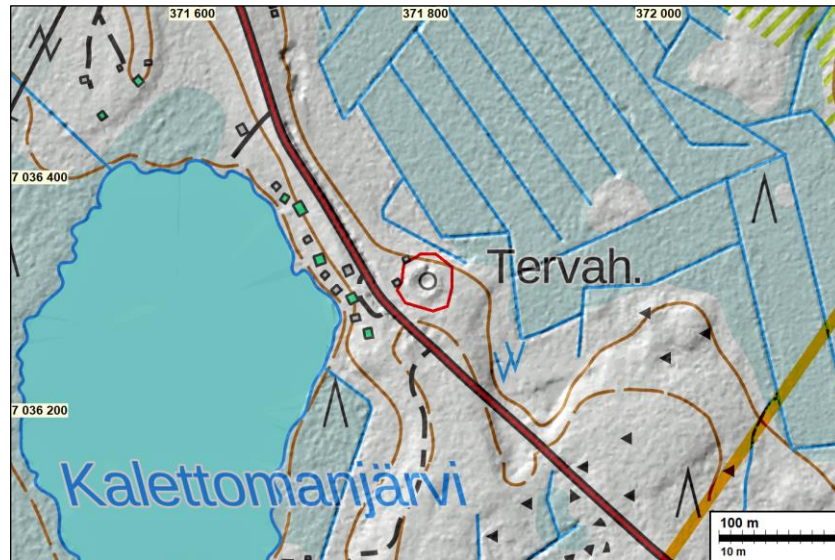
Muinaisjäännösalue rajattuna punaisella. Johtolinjat VE 1 vihreällä ja VE 2 sinisellä.

3 Halsua Kalettomanjärvi

Mjtunnus: 1000025429
 Status: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: työ- ja valmistuspaikat tervahaudat
 Koordinatit: N 7036313 E 371797 Z 165
 Tutkijat: Rostedt, & al. inventointi 2014, Skantsi tarkastus 2020, Poutiainen & Hemminki inventointi 2022

Kuvaus: *Muinaisjäännösrekisteri:* Tervahauta sijaitsee Kalettomanjärven koillispuolella. Haudan länsipuolelta kulkee metsäautotie. Haudan läpimitta valli mukaan lukien on 35 m, kuopan halkaisija 29 m ja syvyys lähes 1,5 m. Tervahaudan vallit ovat lähes metrin ympäröivää maastoa korkeammalla. Halssi suuntautuu koilliseen. Haudan päällä kasvaa lehtisekametsää.

Poutiainen & Hemminki 2022: Tervahauta ja paikka ovat edelleen 2014 inventoinnin kuvauksen mukaisia. Tervapirttiä etsittiin lähistöltä, mutta sellaista ei havaittu.

Muinaisjäännösalue rajattuna punaisella. Johtolinja VE3 oranssilla.

Hauta kaakosta.

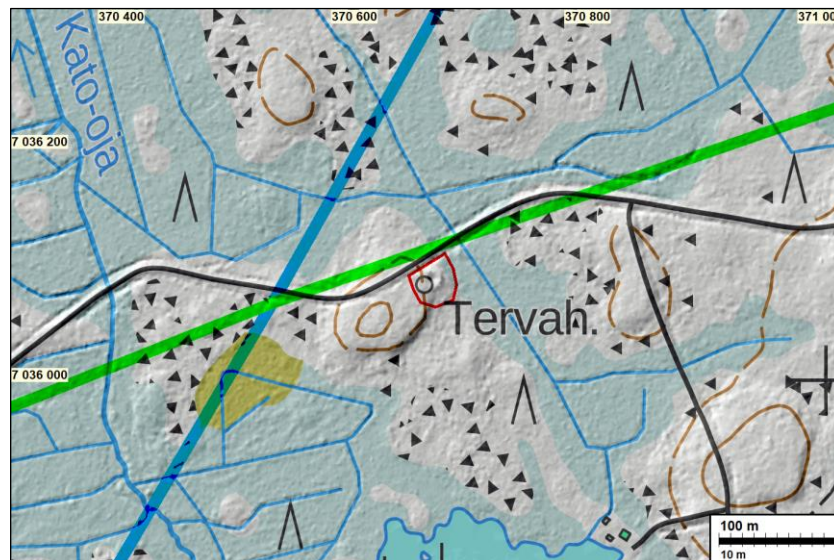
4 Halsua Katajajärvi

Mjtunnus: 1000025428
 Status: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: työ- ja valmistuspaikat tervahaudat
 Koordin: N 7036080 E 370658 Z 163
 Tutkijat: Rostedt, & al. inventointi 2014, Poutiainen & Hemminki inventointi 2022

Kuvaus: *Muinaisjäännösrekisteri:* Tervahauta sijaitsee Katajajärven pohjoispuolella, metsä-autotien eteläpuolella matalalla kumpareella puoliksi kiviseen rinteeseen kaivettuna. Sen läpimitta valli mukaan lukien on 16 m, kuopan halkaisija 12 m ja syvyys lähes 1,5 m. Tervahaudan itäinen valli sekä halssi on ladottu kivistä; 1–4 kerrosta kiviä,

joiden halkaisija on pääosin 0,8–1 metriä. Halssi suuntautuu kaakkoon. Haudan päällä kasvaa mäntysekametsää.

Poutiainen & Hemminki 2022: Tervahauta ja paikka ovat edelleen 2014 inventoinnin kuvauksen mukaisia. Tervapirttiä etsittiin lähistöltä, mutta sellaista ei havaittu.

Muinaisjäännösalue rajattuna punaisella. Johtolinjat VE 1 vihreällä ja VE 2 sinisellä.

Hauta tieltä kuvattuna, vallia etualalla

Lähteet

Schulz H.-P; Itäpalo J. 2019: Halsuan tuulivoimapuiston arkeologinen inventointi 2018. Keski-Pohjanmaan ArkeologiaPalvelu.

Rostedt T; Schulz H-P ja Itäpalo, J. 2014: Lestijärvi-Alajärvi voimajohtolinjan arkeologinen inventointi. Keski-Pohjanmaan ArkeologiaPalvelu.